

IMIGRANCI I ICH SYTUACJA NA RYNKU PRACY W CZASIE PANDEMII COVID-19

**Jaka jest sytuacja imigrantów na krajowym rynku pracy w czasie pandemii Covid-19
i czy można dostrzec jakieś różnice w zależności od miejsca pobytu?**

Vífill Karlsson, Ph.D.

Stowarzyszenie Samorządów Gmin w Zachodniej Islandii

Raport SSV
Nr 1 2022
Sierpień 2022
ISSN 1670-7923

PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADAŃ

2.1 GŁÓWNE WNIOSKI

Główne wnioski uzyskane poprzez zastosowanie metody analizy regresji w roku 2020, odnoszące się do kluczowych zagadnień przeprowadzonych badań (rozd. 8.2):

- Imigranci nie byli w znaczący sposób bardziej niezadowoleni z otrzymywanych wynagrodzeń za pracę niż rdzenni mieszkańcy.
 - Specjaliści oraz kadra kierownicza, składająca się z osób obcego pochodzenia, zazwyczaj była bardziej zadowolona z otrzymywanego wynagrodzenia niż inni imigranci (tab. 2, str. 51). Imigranci zamieszkujący w Akureyri byli także zazwyczaj bardziej zadowoleni z otrzymywanych wynagrodzeń niż pracownicy obcego pochodzenia zamieszkali w innych miejscowościach. Obcokrajowcy zatrudnieni na obszarze stołecznym (Reykjavík) wydawali się bardziej zadowoleni ze swoich wynagrodzeń niż osoby zamieszkujące poza tym obszarem, biorąc pod uwagę standardowe analizy (rys. 8.15 str.44), w których uwzględniono wpływ czynników takich jak: większa liczba specjalistów zamieszkujących na obszarze metropolitalnym, a także większa liczba osób samotnie mieszkających z dziećmi i zatrudniona poza tym obszarem (tab.2, str.51). W istocie niewiele innych czynników poza otrzymywanym wynagrodzeniem miało pozytywny wpływ na odczuwanie zadowolenia u osób obcego pochodzenia, podczas gdy w przypadku rdzennych mieszkańców takich czynników było znacznie więcej.
 - Imigranci samotnie mieszkający z dziećmi, w większości byli bardziej niezadowoleni z otrzymywanego wynagrodzenia niż inni obcokrajowcy (tab.2, str.51). Wyżej wymieniona grupa imigrantów znajdowała się w najgorszej sytuacji na rynku pracy. Następnie obcokrajowcy posiadający niskie kwalifikacje zawodowe - byli bardziej niezadowoleni ze swojego wynagrodzenia niż osoby nieposiadające wykształcenia zawodowego.
- Odnośnie stanowisk pracy, to imigranci w większości bardziej odczuwali niepewność dotyczącą bezpieczeństwa zatrudnienia niż rdzenni mieszkańcy (tab.3, str.51).
 - Poczucie bezpieczeństwa zatrudnienia było mniejsze u osób posiadających większe wykształcenie (tab.4, str.51). Poczucie bezpieczeństwa zatrudnienia było także w większości przypadków mniejsze u osób obcego pochodzenia zatrudnionych w sektorze usług turystycznych i zamieszkałych w okręgu stołecznym niż u osób zatrudnionych poza okręgiem metropolitalnym. Imigranci posiadający udokumentowane wykształcenie zawodowe lub licencjackie (BS) w swojej specjalności byli bardziej niezadowoleni odnośnie bezpieczeństwa zatrudnienia.

- Imigranci pracujący przez dłuższy czas na danych stanowiskach pracy byli bardziej zadowoleni i mieli większe poczucie bezpieczeństwa zatrudnienia niż inni obcokrajowcy (tab.4, str. 51). To samo dotyczyło osób zatrudnionych w rolnictwie, a także specjalistów oraz pracujących w usługach, którzy zamieszkiwali w Akureyri lub mieszkających samotnie.
- Imigranci, w przeciwieństwie do rdzennych mieszkańców, uważali, że możliwości wyboru stanowisk pracy nie są duże (tab.5, str.52).
 - Obcokrajowcy pracujący w sektorze usług turystycznych i w branży informatycznej uważali, że mają mniejszy wybór stanowisk pracy (tab.6, str.52). Natomiast imigranci zatrudnieni jako specjaliści, rzemieślnicy, kadra kierownicza, a także w usługach lub przemyśle budowlanym uważali wręcz przeciwnie, że oferowana ilość stanowisk pracy do wyboru jest większa niż w przypadku innych obcokrajowców. Dotyczyło to także tych, którzy zamieszkiwali samotnie lub w okręgu stołecznym.
- Możliwości samozatrudnienia w prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej były mniejsze w przypadku imigrantów niż rdzennych mieszkańców (tab.7, str.52).
 - Obcokrajowcy pracujący dużo, jeśli chodzi o wymiar czasu pracy (tab.8, str.52), mieli zazwyczaj mniej okazji do rozpoczęcia działalności gospodarczej na własną rękę niż inni imigranci. Wydaje się to również dotyczyć osób samotnie wychowujących dzieci. Z drugiej strony doświadczenie zawodowe zwiększało możliwości zaangażowania się w prowadzenie działalności gospodarczej na własną rękę. Należy przy tej okazji wymienić także lojalność w stosunku do pracodawców, dochody, zamieszkanie w Akureyri, posiadanie świadectwa maturalnego lub udokumentowanych świadectw wykształcenia w jakiejś specjalności rzemieślniczej.
- Wysokość wynagrodzeń za pracę imigrantów oszacowano jako niższą w porównaniu z wynagrodzeniami rdzennych mieszkańców (tab.9, str.53).
 - Kobiety obcego pochodzenia otrzymywały niższe wynagrodzenie niż imigranci płci męskiej (tab.10). Niemniej warto zauważyć, że różnica wynagrodzeń pomiędzy płciami była mniejsza niż u rdzennych mieszkańców (tab.9 i 10, str.53). Głównym pozytywnym czynnikiem, mającym wpływ na wysokość wynagrodzenia imigrantów, było ich doświadczenie zawodowe. Ponadto obcokrajowcy pracujący jako specjaliści lub technicy otrzymywali wyższe wynagrodzenie niż inni imigranci (tab.10, str.53). Z drugiej strony imigranci pracujący jako rzemieślnicy lub w branży usługowej otrzymywali za pracę wyraźnie niższe wynagrodzenia niż inni obcokrajowcy. Dotyczyło to także osób zatrudnionych w przemyśle morskim, co nie miało miejsca w stosunku do rdzennych mieszkańców (tab.9, str.53).
 - Ponadto imigranci prowadzący w pojedynkę gospodarstwa domowe, zarówno w Akureyri jak i w okręgu stołecznym, mieli także znacznie niższe dochody.
- Imigranci byli zazwyczaj bardziej niezadowoleni niż rdzenni mieszkańcy (rys. 8.19 i tab. 8.4, ryc. 11).

- Obcokrajowcy, którzy pracowali w przemyśle rybnym i jako specjaliści lub naukowcy, byli bardziej niezadowoleni niż inni imigranci (tab. 12). Także imigranci pracujący w przemyśle rybnym byli znacznie bardziej niezadowoleni niż rdzenni mieszkańcy. Również obcokrajowcy mieszkający samotnie, płci męskiej lub pracujący przez dłuższy czas u tego samego pracodawcy okazywali większe niezadowolenie niż inni imigranci. Tak samo obcokrajowcy posiadający stopień licencjacki uczelni wyższej (BS) okazywali większe niezadowolenie niż inni. Występowała pozytywna korelacja w odczuwaniu zadowolenia przez imigrantów w zależności od tego, czy byli oni zatrudnieni jako specjaliści czy też pracowali w branży usługowej, a także wtedy, kiedy mieszkali w Akureyri.

Wyniki na podstawie badań różnych opinii ujętych w raporcie:

- Pojawiły się wskazówki, że sytuacja imigrantów na powszechnym rynku pracy w latach 2016/2017 do 2020 pogorszyła się, głównie w zakresie bezpieczeństwa zatrudnienia (rys.8.5). Różne inne przesłanki wskazują także na pogorszenie się warunków zamieszkania, a szczególnie posiadania środków na utrzymanie oraz korzystania z różnych usług. Zdaniem obcokrajowców w niektórych dziedzinach nastąpiła poprawa, co głównie dotyczy rynku wynajmu mieszkań, sieci dróg i połączeń internetowych.
- W odniesieniu do sześciu głównych kryteriów nie zauważono dużej różnicy dotyczącej sytuacji imigrantów na rynku pracy w zależności od tego, czy zamieszkiwali oni w okręgu stołecznym czy poza nim. Główna różnica dotyczyła faktu, że ich dochody poza okręgiem stołecznym były wyższe, natomiast podaż miejsc pracy w okręgu metropolitalnym była większa (rozdz. 8.4.3). Biorąc pod uwagę 40 różnych kryteriów dotyczących warunków w miejscu zamieszkania, to mniejszej liczbie osób zamieszkujących poza okręgiem stołecznym powiodło się lepiej niż osobom, które zamieszkiwały w okręgu metropolitalnym (rys. 8.3). Czynniki, które odgrywały największą rolę to: środki na utrzymanie, wynajem/kupno nieruchomości i przemieszczanie się. W okręgu metropolitalnym najlepiej oceniano ofertę możliwości spędzania wolnego czasu/odpoczynku oraz sektora usług.
- Różnice w warunkach bytowych imigrantów w Zachodniej Islandii i w okręgu stołecznym były raczej podobne, co można było zauważyć na podstawie porównań warunków bytowych mieszkańców okręgu metropolitalnego i innych regionów w kraju. Nie mniej jednak pewne fakty wskazują na to, że imigranci mieszkający w Zachodniej Islandii radzili sobie trochę lepiej niż w innych regionach (rodz. 8.4.4). Nie powinno się do wyżej wyrażonej opinii przywiązywać zbytniego znaczenia, jako że nie posiadamy wystarczającej ilości danych.

2.2 INNE INTERESUJĄCE WNIOSKI

Dane uzyskane po przeprowadzeniu badań w poszczególnych regionach (rozdz. 4):

- Ilość imigrantów na Islandii wzrosła dziesięciokrotnie od 1996 roku (rys. 4.1).
- W latach 2016-2020 ilość zatrudnionych obcokrajowców wzrosła o 7.700 osób, a w tym samym okresie ilość pracujących rdzennych mieszkańców uległa zmniejszeniu o około 4.500 osób (rys. 4.1). W tym samym czasie grupa bezrobotnych imigrantów zwiększyła się o 5.800 osób. Prawdopodobnie można zauważyć tutaj strukturalne przeszkody w ocenie sytuacji, wynikające z faktu, że ludzie pracujący w branży turystycznej nie mogą w oczywisty sposób objąć stanowisk pracy w rzemiośle lub służbie zdrowia (pielęgniarstwo).
- W roku 2021 znacznie zmniejszyła się grupa bezrobotnych imigrantów w stosunku do roku 2020, kiedy ich ilość znacząco wzrosła. W roku 2022 ilość bezrobotnych obcokrajowców uległa jeszcze ponownemu zmniejszeniu (rys.4.2)
- W roku 2020 proporcjonalnie większość imigrantów była zatrudniona w produkcji (20%), w typowych usługach turystycznych (20%) oraz w usługach świadczonych przez instytucje państwowe (14%) (rys. 4.4).
- W roku 2018 większość imigrantów pracowała w typowych usługach związanych z turystyką (27%), następnie na drugim miejscu znajdowała się grupa osób zatrudnionych w produkcji (18%), a na trzecim miejscu osoby zatrudnione przy usługach świadczonych przez instytucje państwowe (13%) (rys. 4.5).
- Branże produkcyjne, usługi turystyczne i budownictwo umożliwiły podjęcie pracy proporcjonalnie większej liczbie imigrantów niż rdzennych mieszkańców w roku 2020 (rys.4.4).
- W roku 2021 bezrobocie wśród imigrantów zmniejszało się szybciej niż wśród rdzennych mieszkańców, chociaż wcześniej było ono wyższe wśród obcokrajowców niż wśród rdzennych mieszkańców (rys. 4.2).

Wnioski sformułowane na podstawie metody opisowej (rozdz. 8.1):

- Czynniki odgrywające rolę na rynku pracy (zadowolenie z wynagrodzenia, możliwości rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej, możliwość wyboru różnego rodzaju zatrudnienia, bezpieczeństwo zatrudnienia) w roku 2020 nie odgrywały najważniejszej roli spośród tych 40 elementów, o które pytano w związku z podejmowaniem decyzji dalszego pobytu w kraju. Natomiast spośród czterech wcześniej wymienionych jako najważniejsze, wymieniano bezpieczeństwo zatrudnienia oraz zadowolenie z otrzymywanego za pracę wynagrodzenia (rys. 8.1). Za ważniejsze uważano powszechnie poczucie bezpieczeństwa, spokój, jakość powietrza, dobre stosunki międzyludzkie, środowisko naturalne, dostęp do internetu oraz bezpieczeństwo w ruchu drogowym.
- Wśród czynników odgrywających ważną rolę jeśli chodzi o rynek pracy w roku 2020, najgorzej przedstawiały się warunki dotyczące funkcjonowania w danym miejscu

- zamieszkania. Najgorzej oceniano sprawy związane z rynkiem mieszkaniowym oraz środkami na utrzymanie (rys.8.1).
- Kwestia środków na utrzymanie była największym problemem ze wszystkich 40 czynników dotyczących zamieszkania, o które pytano mieszkańców w ankiecie w roku 2020 (rys. 8.1). Ten element pogorszył się najbardziej w okresie pomiędzy przeprowadzonymi badaniami opinii publicznej (rys. 8.5). Wtedy też można było zobaczyć największą różnicę między imigrantami a rdzennymi mieszkańcami (rys. 8.2).
 - Sytuacja imigrantów na rynku pracy w roku 2020 przedstawiała się gorzej niż rdzennych mieszkańców (rys. 8.2). Największa różnica odzwierciedlała się w kwestii bezpieczeństwa zatrudnienia i czynnik ten odgrywał największą rolę wśród elementów składowych rynku pracy. Żaden inny element nie uległ tak znacznemu pogorszeniu w okresie pomiędzy przeprowadzonymi badaniami jak bezpieczeństwo zatrudnienia (rys.8.5).
 - Również w systemie edukacji imigranci borykali się ze znacznymi problemami, ale nie dotyczyło to szkół wyższych.
 - Staż pracy i doświadczenie zawodowe imigrantów w roku 2020 było mniejsze niż u rdzennych mieszkańców (rys.8.11 i rys.8.12).
 - Wykształcenie imigrantów na tutejszym krajowym rynku pracy było zazwyczaj wyższe niż rdzennych mieszkańców (rys.8.13). Z drugiej strony obcokrajowcy byli mniej zainteresowani niż rdzenni mieszkańcy różnymi formami dokończenia się (rys.8.14).

Wyniki badań uzyskane poprzez zastosowanie analizy regresji (rozdz.7.3).

- Rodzice obcego pochodzenia samotnie wychowujący dzieci wydawali się znajdować w szczególnie wrażliwej sytuacji na rynku pracy w roku 2020 (tab. 8.5).
- Imigranci pracujący w branży usług turystycznych oraz w przemyśle morskim byli w gorszej sytuacji na rynku pracy w roku 2020 w porównaniu do imigrantów zatrudnionych w innych dziedzinach działalności gospodarczej, tam gdzie zarządzający wykazywali większe zainteresowanie zatrudnianiem osób obcego pochodzenia (tab.8.5). Przeprowadzone analizy i porównania w odniesieniu do sytuacji rdzennych mieszkańców wykazały, że imigranci znajdowali się także w gorszej sytuacji w przemyśle budowlanym.
- Imigranci zatrudnieni na stanowiskach kierowniczych, specjaliści lub pracujący w usługach (innych niż turystyka) znajdowali się w lepszej sytuacji na rynku pracy niż inni obcokrajowcy w roku 2020 (tab.7.5).
- Imigranci zamieszkali w większych miejscowościach prosperowali zazwyczaj lepiej niż osiedleni w mniejszych społecznościach (tab. 8.5).
- Należy zauważyć, że imigranci byli znacząco mniej zadowoleni niż rdzenni mieszkańcy ze wszystkich elementów tworzących rynek pracy - poza otrzymywanym wynagrodzeniem.
- Wiele wskazuje na to, że warunki imigrantów (tzn. bezpieczeństwo zatrudnienia, podaż stanowisk pracy, możliwości prowadzenia własnej działalności gospodarczej oraz wynagrodzenie) uległy pogorszeniu w czasie pandemii Covid-19 (rys 8.5).